

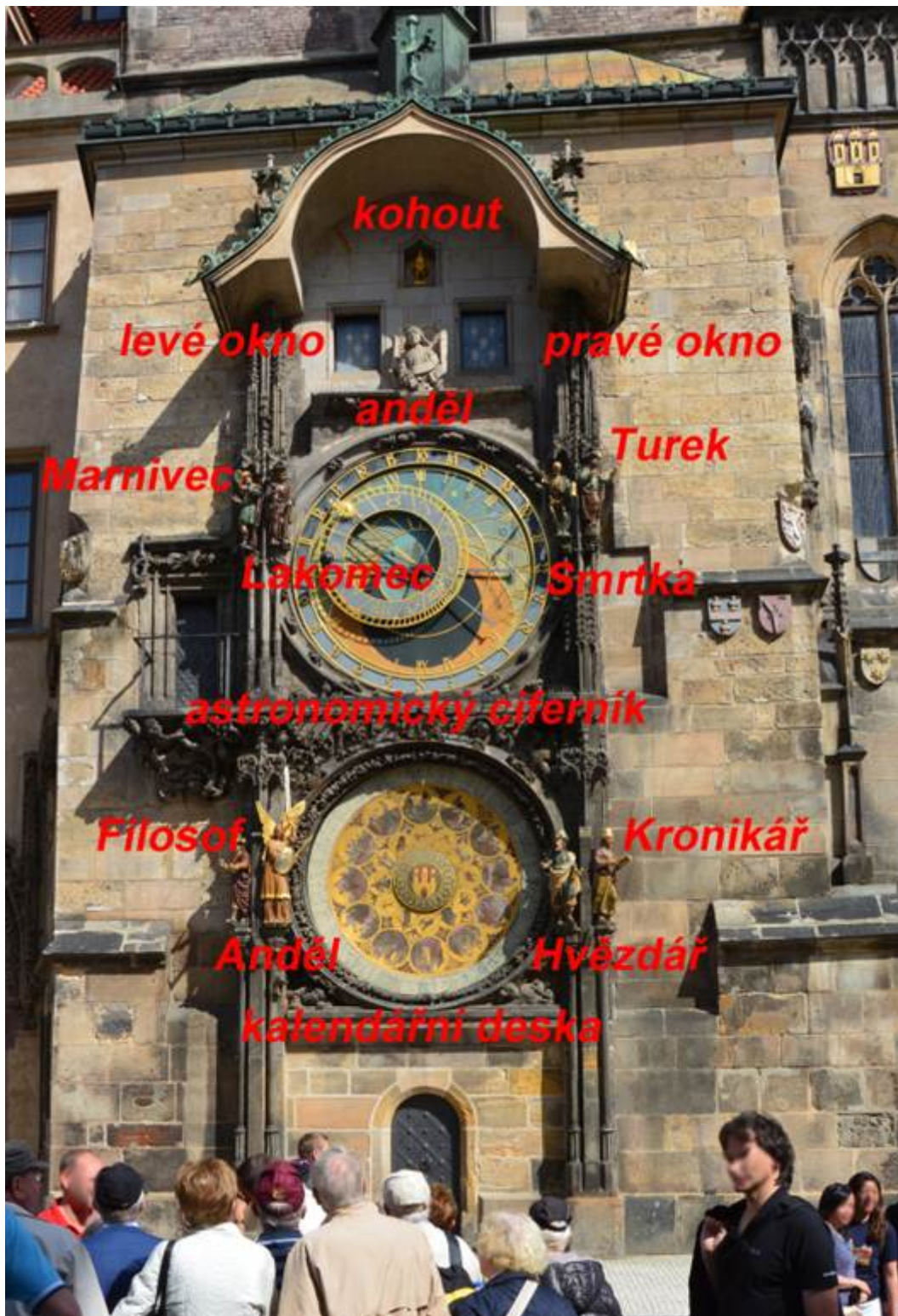
Obecný popis

Staroměstský [orloj](#) se nachází na jižní straně Staroměstské radnice stojící na Staroměstském náměstí v Praze. Na první pohled velmi zajímavý stroj a památka v sobě ukrývá velice důmyslný stroj, k jehož sestavení bylo zapotřebí precizních znalostí z [astronomie](#), [mechaniky](#) i matematiky. Až do 17. století byl orloj pro obyvatele Prahy hlavním zdrojem informací o čase i veřejně přístupných kalendářních údajích a informací o postavení [Slunce](#), [Měsíce](#) a znamení zvěrokruhu. Proto lidé museli umět správně informace z orloje číst; v současné době si většina z návštěvníků, kteří orloj sledují, myslí, že hlavním prvkem a to, co dělá orloj tak vzácným strojem, je pochod [apoštolů](#). A přitom sošky apoštolů byly k orloji přidány až později.

Celkový pohled na orloj je zobrazen na obr. 137. Orloj se skládá ze tří částí:

1. [horní část orloje](#) - do ní patří socha kohouta, anděla a dvě okénka, ve kterých se každou hodinu objevují apoštolové;
2. [střední část orloje](#) - dominuje jí [astronomický ciferník](#) a čtyři sochy: Marnivec, Lakomec, Smrtka a Turek;
3. [dolní část orloje](#) - dominuje jí [kalendářní deska](#) a další čtyři sochy: Filosof, Anděl, Hvězdář a Kronikář.

Tyto tři části mají po stranách vlastní opěrný systém, který má ovšem spíše dekorativní funkci. Celý orloj je přistaven ke zdi věže, a proto je jeho stabilita zajištěna spojením se zdí. Na první pohled je ale vidět rozdílné pojetí výzdoby jednotlivých částí orloje. Střední část (v okolí astronomického ciferníku) vykazuje typické znaky stavební huti Petra [Parléře](#) a tuto výzdobu lze datovat do roku 1410. Výzdoba dolní části orloje (kolem kalendářní desky) vznikla až později - přibližně v roce 1490.

Obr. 137

Časové údaje, které lze vyčíst z postavení astronomického ciferníku, je nutné umět správně interpretovat. Čas zobrazený na orloji totiž vyplývá z postavení Slunce na obloze. A navíc na ciferníku je zobrazeno několik typů časů ([babylonský čas](#), [staročeský čas](#), ...).

Tento způsob popisu časových údajů je přitom naprosto odlišný od určování času běžnými hodinami (věžní hodiny, náramkové hodiny, ...).

Tenké drátky, které vystupují z některých soch, kamenných ozdob a dalších předmětů umístěných na orloji, jsou na orloji instalovány jako ochrana před vandaly i před ptáky a drobnými zvířaty.

© **Encyklopedie Fyziky** (<http://fyzika.jreichl.com>); **Jaroslav Reichl, Martin Všetíčka**

Licence <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/> zakazuje úpravy a komerční distribuci.